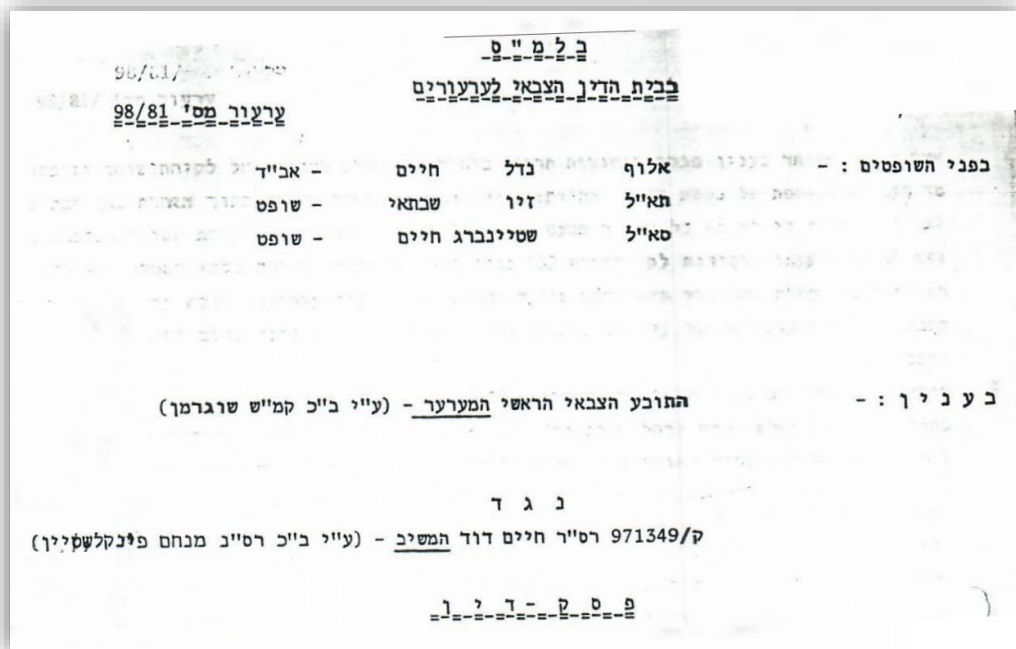

1981 - פרשת רס"ר חיים דוד

מאת: סגן ישי ואגיימי, תובע צבאי, התביעה הצבאית לעניינים מבצעיים

בשנת 1981 הורשע בבית הדין הצבאי לערעורים רס"ר חיים דוד, נגד ותיק, בעבירות שעניינן בקשה ולקיחת שוחד, מעשה מגונה שלא בכפיה והתנהגות שאינה הולמת. פסק הדין של בית הדין הצבאי לערעורים סייע להגדיר את גבולותיה של עבירת השוחד, בהקשר הצבאי, ובכך לחדד את נורמות ההתנהגות המצופות ממשרתי קבע בצה"ל.

שער פסק הדין של בית-הדין הצבאי לערעורים

רקע עובדתי

בשנת 1980 נחשפה פרשה שעניינה עבירות מין ועבירות טוהר המידות מצד רס"ר חיים דוד, נגד ותיק, ששימש כמש"ק בלשכת הגיוס לצבא הקבע של חיל-האוויר. על-פי החשד, בחודש מרץ 1980, סמל ש', שביקשה להתגייס לשירות קבע, פנתה ליחידה בה שירת הנאשם. לאחר שסיים הנאשם לטפל בעניינה, חיבק ונישק אותה בניגוד לרצונה. בנוסף, ביקש ממנה להעביר לרשותו את "הנקודות" המשמשות לרכישת ציוד אישי, להן הייתה זכאית, ככל שיישארו בידה כאלה. סמל ש' מסרה לידי הנאשם את פנקס הנקודות שלה. יוער, כי ל-"נקודות" ערך כספי.

באירוע אחר, לאחר שסמל ש' שבה אל הנאשם וביקשה את עזרתו בעניין מקצועי, אחז האחרון במותניה וחיבק אותה, בניגוד לרצונה.

באירוע השלישי, בחודש יוני 1980, פנתה סמל א' ליחידה בה שירת הנאשם וביקשה להתגייס לשירות קבע בח"א. הנאשם סייע לסמל א', ואז ביקש ממנה להעביר לידיה מתנה בתמורה. זו הביאה לו נרתיק לסיגריות, והנאשם, שלא היה שבע רצון מהמתנה, רמז לה שיש להכניס קופסת סיגריות לנרתיק. סמל א' הבטיחה שתחליף את

המתנה במתנה אחרת. משחלף זמן ולא אירע דבר, התקשר הנאשם ליחידתה ושוחח עם סמל א' כשהוא רומז "שהיא עוד חייבת לו משהו". בנוסף, גם מסמל א' ביקש הנאשם: "אם ישארו לך נקודות - הביאי לי אותן", אך לא נותרו לה נקודות לניצול.

באירוע אחר, קיבל הנאשם עט "פרקר" מחייל בדרגת רס"ל אשר בא להתגייס לשירות קבע.

בעקבות אירועים אילו, הגישה התביעה הצבאית נגד הנגד כתב אישום, בו יוחסו לו מספר עבירות של מעשה מגונה שלא בכפייה, ועבירות שוחד.

ההליך המשפטי

עניינו של הנגד הובא בתחילה בפני בית הדין הצבאי המחוזי. אשר לעבירות המין, קבע בית-הדין הצבאי בפסק דינו שהנאשם אכן ביצע את המעשים שיוחסו לו. עם זאת, כיוון שהמעשים לא בוצעו על-מנת לספק "תאוה מינית", הנאשם הורשע בעבירות של התנהגות בלתי הולמת והתנהגות בלתי נאותה, ולא בעבירות החמורות שיוחסו לו תחילה. ראוי לציין, שבאותם ימים טרם חוקק החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998.

אשר לעבירות השוחד, הרשיע בית-הדין את הנאשם בעבירת לקיחת שוחד בגין אחד המקרים, זיכה את הנאשם מעבירת קבלת שוחד בשני מקרים אחרים, והמיר את יתר האישומים לעבירה של אי קיום הוראות מחייבות בצבא, כיוון שקיבל מתנות בניגוד לפקודות הצבא.

בעקבות ההרשעה, בית הדין גזר על הנאשם עונש של הורדה לדרגת רס"ל ונזיפה.

התביעה הצבאית ערערה לבית הדין הצבאי לערעורים על פסק דינו של בית הדין הצבאי המחוזי, בכל הנוגע לעבירות השוחד. לטענת התביעה, היה מקום להרשיע את הנאשם בכלל עבירות השוחד.

בית הדין קיבל עמדה זו, וקבע כי גם אם היוזמה הראשונית למתן המתנה באה מצידה של סמלת א', הרי שמעת שהנאשם ביקש מהסמלת להחליף את המתנה הראשונית באחרת, ולא הרפה מהעניין בשיחות טלפון עמה, ברור שהבקשה והדרישה היו כולן כדי לקבל טובות הנאה בעד פעולה הקשורה בתפקידו.

בית הדין נדרש לשאלה האם לשווי המתנה שקיבל הנאשם מסמלת א' צריכה להיות השפעה על ההרשעה. בהקשר זה קבע בית-הדין כי ברור מנסיבות העניין שאין מדובר במתנה פעוטת ערך, ומכל מקום, לנוכח כך שלא ניתנה בין חברים או ידידים, אלא לאחר שיח ואגב מילוי תפקיד, כדי לקבל טובת הנאה - הרי שזהו שוחד.

בפסק הדין התייחסות גם לשאלה האם לאופן ניסוח הבקשה לטובת ההנאה יש השפעה על התקיימותם של רכיבי עבירת השוחד. בפסק הדין של הערכאה הראשונה נקבע כי כיוון שהנאשם ביקש מסמלת א' את פנקס הנקודות "אם ישארו לך", אין מדובר בעבירה של בקשת שוחד. ביחס לכך הבהיר בית הדין הצבאי לערעורים באופן חד משמעי, כי אין בשימוש במילה "אם" כדי לשנות ממהות הפנייה – בקשה לקבלת שוחד, ושבקשות פסולות מסוג אלה לובשות פעמים רבות לשון מותנית או אפולוגטית.

יוער בהקשר זה כי הנאשם זוכה לחלוטין מן העבירות שיוחסו לו בשל קבלת עט מחייל בדרגת רס"ל שגם בעניינו טיפל. זאת, לאחר שנמצא כי העט הושאר על שולחנו של הנאשם ביוזמת אותו החייל, והנאשם דיווח על כך מיד לממונים עליו.

בית הדין הצבאי לערעורים החליט להחמיר את עונשו של הנאשם, להורידו לדרגת סמל, ולהטיל עליו עונש של מאסר על תנאי. בית הדין הצבאי לערעורים ציין כי בעבירות מסוג זה, שטמונה בהן חומרה רבה, לא כל שכן שהן חוזרות על עצמן פעם אחר פעם, יש לתת משקל משמעותי לאינטרס הציבורי, גם על חשבון התחשבות בשיקוליו האישיים של הנאשם. קביעה זו מלמדת על החומרה הרבה שבה ראה בית הדין הצבאי לערעורים התנהגויות כמו זו בה הורשע הנאשם.

השיקולים מעיקים ומכבידים כי מחד - גיסא המדובר בעבירות המתיחסות לכקשת וקבלת שוחד שבהן השקול לענין האינטרס הציבורי עומד בראש דרגת השיקולים ודוחק הצידה כל שיקולים אישיים של האדם העומד לדין. זאת ועוד: המדובר לא במקרה אחד צלחזד ולא בהסתבכות חד-פעמית, ולא זו בלבד אלא שלמשיב היתה הזדמנות לחזור בו מהתנהגותו ביחוד בפרשה הקשורה בסמלת א שהיתה פרשה מתמשכת. אין זה מקרה של התנהגות שבקלות דעת או חוסר תבונה שניתן להגדירה כמעידה חד פעמית בגלל נסיבות שבהן יצרו של המשיב גבר על שכלו, אלא המעשים שחזרו על עצמם פעם ועוד פעם

מתוך פסק הדין

חשיבות הפרשה

מפסק הדין עולה, כי כאשר בעל תפקיד צבאי מקבל ממי שהוא מטפל בעניינו מתנות בעלות שווי לא מבוטל, בקשר עם מילוי תפקידו, קל וחומר אם הדרישה מגיעה במפורש או במרומז מצידו של בעל התפקיד, הוא דורש ומקבל שוחד, וניתן להרשיעו בשל כך.

בכך קבע בית-הדין הצבאי לערעורים, באופן חד וברור, את אמות המידה המצופות מנגד בשירות קבע בצה"ל, והדגיש את האינטרס הציבורי באכיפת הדין במקרים מסוג זה. קביעות אלו מבטאות את הנורמות המצופות מן המשרתים בצה"ל; את כללי ההתנהגות הנדרשים מהמשרתים בשורותיו; ואת הצורך למגר תופעות פסולות, אשר פוגעות באמון החיילים והציבור בצבא.

מדוע בחרתי בנושא זה?

לתביעה הצבאית, בה אני משרת, חלק משמעותי ביותר באכיפת החוק בצה"ל. אחד המאפיינים הבולטים של התביעה הצבאית, כפי שגם ניתן ללמוד מפסק הדין עליו כתבתי, היא ההיכרות עם אופיו המיוחד של השירות הצבאי, והבנת צרכיה המיוחדים של המערכת הצבאית בכל הנוגע לשמירה על טוהר המידות.

אף שהעיתים משתנות, וכך גם האופן שבו פועל הצבא, העקרונות שנקבעו בית היתר בפסק הדין יפים גם כיום. מן המשרתים בצה"ל מצופה לשמור על אמות מידה גבוהות ולפעול תוך הקפדה מלאה, קלה כבחמורה, על עקרונות טוהר המידות. עיני הציבור כולו נשואות אל המשרתים בצה"ל. לפיכך, משרתים שסוטים מעקרונות אלה ופועלים בניגוד לכללי המשמעת והדין, עוברים עבירות משמעת, ובמקרים המתאימים ניתן להעמידם לדין ואף לנקוט כלפיהם צעדים בקשר לעצם הימנותם עם שורות הצבא.

להרחבה בנושא, ראו את המקורות הבאים: